

Udskriftsdato: 2. januar 2026

2016/1 BSF 59 (Gældende)

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af Danmarks Økologiske Jordbrugerfond

Ministerium: Folketinget

Forslag til folketingsbeslutning

om oprettelse af Danmarks Økologiske Jordbrugerfond

Folketinget pålægger regeringen at oprette Danmarks Økologiske Jordbrugerfond efter samme model som Danmarks Grønne Investeringsfond og med det formål at opkøbe landbrugsejendomme.

Hovedprincipper for fondens opkøb af ejendomme skal være følgende:

- Ejendommene skal senest 1 år efter opkøbet overgå til økologisk drift.
- Ejendommene skal bortforpagtes til landmænd på længerevarende kontrakter, der kan gå i arv.
- Ejendommene bortforpagtes med nærmere klausuler, der imødekommer ønsket om større balance mellem landbruget og det øvrige samfund, herunder overordnede samfundshensyn som f.eks. naturbeskyttelse, grundvandssikring og arealer, der tages ud af omdrift og omdannes til engarealer/vedvarende græsmarker.
- For de opkøbte ejendomme skal det vurderes, hvor store arealer der skal udlægges til naturarealer og skov, inden de bortforpagtes.

Som grundlag for etableringen af Danmarks Økologiske Jordbrugerfond udarbejder regeringen en række beregningseksempler på forskellige landbrugstyper og størrelser heraf, der ved konkurser eller truende konkurser overtages af fonden og bortforpagtes. Eksemplerne skal inddrage de økonomiske forhold med og uden en landbrugsfond for de forskellige aktører. Dette arbejde finansieres inden for Miljø- og Fødevareministeriets reserver.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Vi oplever i disse år en voldsom ændring i landbruget. Færre og færre ejer mere og mere, og monokulturen breder sig. Landbrugssektoren er hastigt på vej fra »landbrug« til »industri«.

Med liberalisering af landbrugsloven er der åbnet op for, at (udenlandske) investorer kan overtage dansk landbrugsjord med de følger, det på sigt kan have for hele den danske landbrugssektor og arbejdspladserne. Dette mener vi er en forkert udvikling. Enhedslisten er grundlæggende imod, at udenlandske selskaber kan opkøbe dansk landbrugsjord.

Samtidig viser erfaringerne, at den økologiske driftsform er den mest bæredygtige. Både i forhold til natur og miljø, men også økonomisk.

Den største barriere for en bæredygtig omstilling af landbruget er den enorme gæld, som landbrugsbedrifterne er blevet lokket ud i ud fra en hypotese om, at hvis bare man investerer nok, kommer der overskud. Gennem de seneste 10-20 år har det udviklet sig til en ond cirkel, der har medført konkurser og tragedier på stribe ud over hele landet. Denne udvikling fortsætter, og i dag har gælden aldrig været højere.

Landbrugenes gæld har siden 2007 været større end egenkapitalen. I dag er gælden på ca. 375 mia. kr., og en stor del af gælden er i korte variable lån, og store dele af sektoren er derfor yderst følsom over for små ændringer i renten. Årligt går 100-200 landbrug konkurs, og små 2.000 fuldtidslandbrug vurderes at være i risikozonen for konkurs.

Den eneste måde at bryde denne onde cirkel på er at igangsætte en proces, hvor ejerskabet til landbrugsjorden overtages af en landbrugsfond, mens driften overlades til landmændene, og samtidig dreje produktionen i økologisk retning for at skabe sund økonomi i driften.

En række af de landbrug, som går konkurs, ender i Finansiell Stabilitet, og det vil derfor være naturligt, at en økologisk jordbrugerfond samarbejder med Finansiell Stabilitet om den videre skæbne for disse landbrug, ikke mindst hvor grundvandsbeskyttelse og/eller udlægning til naturarealer vil være relevant.

Gennem forpagtningen af landbrugsjord skabes samtidig mulighed for en mere demokratisk styring af landbrugsdriften, så den i højere grad vil foregå i balance med det øvrige samfund og under overordnede samfundshensyn som f.eks. naturbeskyttelse, dyrevelfærd og grundvandssikring.

En jordbrugerfond blev nærmere beskrevet af en arbejdsgruppe nedsat efter vedtagelse af finansloven for 2001. »Etablering af en Jordbrugerfond – Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende etablering af en Jordbrugerfond«, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Direktoratet for FødevareErhverv, august 2001. Arbejdsgruppen redegjorde for mulighederne for etablering af en jordbrugerfond med det formål at bidrage til opretholdelse af en alsidig og holdbar landbrugsstruktur og fremme gårdforpagtninger i Danmark gennem erhvervelse og bortforpagtning af landbrugsejendomme. Rapportens anbefalinger blev aldrig brugt på grund af regeringsskiftet i 2001, men det grundige forarbejde og materiale kan stadig danne grundlag for etableringen af en jordbrugerfond. Rapporten kan ses her www.statensnet.dk

Bemærkninger til de enkelte elementer i forslaget

Danmarks Økologiske Jordbrugerfond oprettes efter samme model som Danmarks Grønne Investeringsfond

Danmarks Grønne Investeringsfond blev oprettet som del af aftalen »Et grønnere Danmark« fra 2014. Fonden er en ny og selvstændig statslig lånefond, der har til formål at medfinansiere investeringer, som fremmer en grøn omstilling af det danske samfund.

Fonden er med til at bygge bro mellem traditionel bankfinansiering og egenkapital og opererer både med et grønt og et kommercielt fokus. Fonden har en egenkapital på op til 200 mio. kr. og en statsgaranteret låneramme på op til 5 mia. kr. til medfinansiering af projekter, hvor fokus er energibesparelser, vedvarende energi og ressourceeffektivitet.

Enhedslisten foreslår, at Danmarks Økologiske Jordbrugerfond etableres ud fra samme grundprincip, eventuelt suppleret med »grønne obligationer«, som alle kan købe. For hver 1 mia. kr., som fonden årligt råder over til nye opkøb, kan fonden i snit opkøbe i størrelsesordenen 50 landbrug om året. Det foreslås, at fonden etableres med 50 mio. kr. i indledende grundkapital, og at dette finansieres via råderummet for 2018 efter nærmere forhandling herom.

Fondens indtægter består i den forpagtningsafgift, som landmændene skal betale.

Fonden skal operere i forhold til konkurser og konkurstruede landbrug samt landmænd, som kan se en fordel i at indgå en forpagtningsaftale med fonden, og hvor fonden indgår aftaler med de aktører, som er involveret i de enkelte landbrug, med henblik på at landmanden eller en ny landmand kan fortsætte driften med en forpagtningsaftale med fonden.

Fonden skal overtage hele ejerskabet af de enkelte landbrug. Ved større landbrug kan fonden således opdele dette i mindre enheder og forpagte ud.

Storlandbrug, der overtages af fonden, skal udstykkes i mindre enheder til forpagtning.

Fonden skal endvidere konkret vurdere, om der på arealet er potentielle naturarealer, der bør bevares eller etableres, frigjort fra det forpagtede landbrug, idet fonden skal kunne indgå aftaler med staten, kommuner eller naturfonde om at overtage disse arealer. Det kan f.eks. være en kommune, som ønsker bynær skov.

Ejendomme skal bortforpagtes til landmænd på længerevarende kontrakter, der kan gå i arv

Sigtet med en jordbrugerfond er bl.a. at skabe nye vilkår, så vi igen kan få frie og demokratiske landbrugere. Den voldsomme forgældelse af dansk landbrug har medført mere af den samme produktion, som hidtil har ført til mere gæld.

En ordning med en jordbrugerfond vil gøre forpagteren til reel jordbrugsbesidder, der kan søge sine egne produktionsformer og mål inden for de økologiske rammer.

Et jordrentebrug fungerer, ved at fonden udlejer jorden på en kontrakt, hvor lejen er indrettet efter, hvad driften med rimelighed kan kaste af sig under hensyn til en drift i balance med naturen og miljøet. Kontrakten kan på landmandens ønske genforhandles f.eks. hvert 5. år og er uopsigelig fra fondens side, medmindre kontraktens betingelser tilsidesættes. Jordrentebruget kan endvidere gå i arv.

Fonden henvender sig især til nyuddannede og engagerede økologer, der kan bidrage med deres ideer til produktion og forvaltning af naturen, og hvor klynger af landmænd får mulighed for at samarbejde om maskinpark, ideer m.m.

Den hidtidige ejer kan i nogle tilfælde fortsætte driften som forpagter, hvis den pågældende kan tiltræde de ændrede vilkår.

En særlig model, der kan fremmes, er et samvirke mellem by og land, hvor en forening af byboere får mulighed for at eje et landbrug.

Ejendomme bortforpagtes med nærmere klausuler

Jordbrugerfonden skal bl.a. have til formål at imødekomme ønsket om større balance mellem landbruget og det øvrige samfund, herunder overordnede samfundshensyn som f.eks. naturbeskyttelse, grundvands-sikring og arealer, der tages ud af omdrift, dvs. omdannes til engarealer/vedvarende græsmarker.

For at opnå den største grundvandssikring vil det være oplagt, at jordbrugerfonden har et tæt samarbejde med kommuner og vandselskaber om opkøb af landbrugsjord på arealer, som kalder på ekstra grundvandssikring.

Det er en forudsætning, at forpagtningsvilkårene bliver økologiske, fordi der i økologiske landbrug er en større biodiversitet, fordi der ikke sker forurening til vandmiljø og grundvand med pesticider, fordi kvælstofbelastningen på det dyrkede areal og naturen er mindre, og fordi dyrevelfærden er bedre.

Jordbrugerfonden kan dermed medvirke til at sikre, at flere landbrug overlever i fremtiden, og at hensyn til grundvand og naturværdier opprioriteres.

Ejendomme skal senest 1 år efter opkøbet overgå til økologisk drift

Mange af de ejendomme, som fonden vil overtage, er ikke økologiske. Når disse bortforpagtes, skal det imidlertid være med en klausul om, at landmanden påbegynder omstillingsprocessen, så den som udgangspunkt 1 år efter overtagelsen overgår til økologisk drift.

Vurdering af arealer, der skal udlægges til naturarealer

Når fonden overtager en ejendom, skal fonden vurdere, om dele af arealet med fordel kan udlægges som naturareal enten naturarealer, som skal bevares, eller etablering af nye naturarealer. Der er hermed tale om arealer, som er frigjort fra det forpagtede landbrug, idet fonden skal kunne indgå aftaler med staten, kommuner eller naturfonde om at overtage disse arealer. Det kan f.eks. være en kommune, som ønsker bynær skov.

Udarbejdelse af en række beregningseksempler

Som indledende fase til oprettelse af jordbrugerfonden foreslås udarbejdet et eksempel-katalog med en række beregningseksempler på forskellige landbrugstyper og størrelser heraf. Eksemplerne skal belyse de økonomiske forhold for konkurstruede landbrug og aktører omkring disse med og uden en fondsovertagelse samt forudsætninger og vilkår herved. Dette arbejde finansieres inden for Miljø- og Fødevareministeriets reserver.

Skriftlig fremsættelse

Søren Egge Rasmussen (EL):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af Danmarks Økologiske Jordbrugerfond.

(Beslutningsforslag nr. B 59)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.